

Zavařeniny

Když umřela, vypravil jí důstojný pohřeb. Přišly všechny její přítelkyně, beztvaré starší dámy v baretech, v naftalínem páchnoucích kabátech s nutriovými límci, z nichž jim trčela hlava jako veliký bledý nádor. Jakmile rakev sjela po lanech promočených deštěm, začaly vzlykat do taktu a potom v malých skupinkách pod kopulemi skládacích deštníků s těmi nejnepravděpodobnějšími vzory vyrazily k autobusovým zastávkám.

Ještě ten den večer otevřel barovou skříňku, kde měla své doklady, a hledal v ní... sám nevěděl co. Peníze. Akcie. Obligace. Jednu z těch pojistek klidného stáří, které jsou vždycky v televizních reklamách s podzimními scénami plnými padajícího listí.

Našel ale jen staré vkladní knížky ze šedesátých a sedmdesátých let a stranickou legitimaci otce, který zemřel šťastně v osmdesátém prvním roce, nezlomně

přesvědčený o tom, že komunismus je metafyzické a věčné zřízení. Ležely tam také jeho obrázky ze školky pečlivě vložené do papírové složky s gumičkou. To ho dojalo. Nikdy by ho nenapadlo, že si nechá jeho obrázky. Byly tam také její sešity plné receptů na zavařování zeleniny, různé nálevy a marmelády. Všechny začínaly na nové stránce a jejich názvy zdobily nesmělé ornamenty — kuchyňský projev potřeby krásy. „Zelenina s hořčicí“. „Dýně marinovaná à la Diana“. „Avignonský salát“. „Pravák po kreolsku“. Občas se objevily drobné extravagance: „Želé z jablečných slupek“ například nebo „Tatarák v cukru“.

To ho přimělo sejít do sklepa. Nebyl tam už spousta let. Ale ona, jeho matka, tam pobývala ráda, čemuž se vlastně nedivil. Když si myslela, že má televizi s fotbalem moc nahlas, když se její stále častější nářky nese tkávaly s náležitou odezvou, uslyšel zacinkání klíčů, nato bouchnutí dveří a pak na dlouhou, požehnanou dobu zmizela. Potom se už bez zbytečného vyrušování mohl oddávat své oblíbené činnosti: vyprazdňování dalších a dalších plechovek piva a sledování dvou skupin mužů oblečených do barevných trik a pohybujících se rychle za míčem z jedné strany hřiště na druhou.

Sklep vypadal nečekaně útulně. Ležel tu malý vyšlapaný koberec — na ten si ještě vzpomínal z dětství — a stálo křeslo potažené plyšem; na něm si všiml ručně upleteného a pečlivě složeného plédu. Byla tady také stojací lampa se stínidlem a několik rozečtených knih. Ale největší dojem na něj udělaly police plné lesklých

sklenic se zavařeninami. Každá byla opatřena samolepicí etiketou a opakovaly se na nich, jak si všiml, názvy ze sešitů s recepty: „Kornišony v nálevu paní Staši, 1999“, „Paprika na svačinu, 2003“, „Sádlo paní Zoši“. Některé názvy zněly tajemně, například „Apertizovaný chřest“, nemohl si za nic na světě vzpomenout, co znamená „apertizovaný“. Pohled na světlé houby vtlačené do sklenic s nálevem, na barevnou zeleninu nebo krvavé papriky v něm probouzel chuť do života. Zběžně prohledal police, ale za sklenicemi nenašel ani ukryté cenné papíry, ani peníze. Vypadalo to, že mu nic nenechala.

Rozšířil si svůj životní prostor o její pokoj, odhazoval sem špinavé oblečení a hromadil zde kartony s pivem. Čas od času si zezdola přinesl sklenici se zavařeninou, otevřel ji jedním pohybem ruky a vidličkou odtud vytahoval všechno, co v ní bylo. Pivo a oříšky nebo slané tyčinky ve spojení s marinovanou paprikou nebo malinkými kornišony, jemnými jako nemluvnata, chutnaly znamenitě. Seděl před televizí a užíval si svou novou životní situaci, čerstvě získanou svobodu. Připadal si, jako by právě složil maturitu a všechno měl před sebou; jako by mu začínal nový, lepší život. Přitom už měl svůj věk, vloni mu bylo padesát, ale cítil se mladý, jako maturant.

Ačkoli peníze z posledního důchodu zemřelé matky pomalu docházely, dospěl k závěru, že má ještě dost času na to, aby udělal zásadní rozhodnutí. Postupně sní to, co mu odkázala. Bude kupovat nanejvýš chleba

a máslo. A samozřejmě pivo. Potom se možná opravdu porozhlédne po nějaké práci, o čemž neustále mlela posledních víc než dvacet let. Možná zajde na pracák, určitě se najde něco pro padesátiletého maturanta, jako je on. Možná si oblékne světlý oblek, který mu důkladně vyžehlila a pověsila do skříně spolu s modrou košilí, a vyrazí do města. Ale jen pokud v televizi nebude zrovna žádný zápas.

Byl svobodný. Ale trochu mu chybělo šourání matčiných papučí po podlaze, zvykl si na ten monotónní zvuk, k němuž se obvykle přidával její tichý hlas: „Už bys měl tu televizi vypnout, jít ven a najít si nějakou holku. Nebo chceš takhle strávit zbytek života? Měl by sis najít vlastní byt, tady je to pro dva malé. Lidi se berou, mají děti, jezdí na dovolené pod stan, grilujou spolu. A co děláš ty? Není ti hanba, že tě živí stará nemocná ženská? Nejdřív tvůj otec a teď ty, jenom peru, žehlím, nakupuju. Ta televize mi vadí, nemůžu spát, a ty u toho sedíš až do rána. Na co se tam díváš celé ty noci, jak to, že tě to už nenudí?“ Takhle do něj hučela celé hodiny, proto si koupil sluchátka. Bylo to jisté řešení, ona neslyšela televizi a on ji.

Teď ale zase bylo nějak moc ticho. Její kdysi udržovaný pokoj plný porcelánu v prosklených skříních se začal zaplňovat hromadami prázdných kartonů, sklenic, špinavého oblečení a pak také podivným zápachem — vlhkého povlečení, omítky zasažené plísnovými jazyky, uzavřeného prostoru, který se bez jakéhokoli závanu vzduchu začínal kazit a fermentovat.

Jednou když hledal čisté ručníky, našel na podlaze ve skříni další sadu zavařenin; stály v koutě, pod štosy povlečení, ukryté mezi klubky vlny — partyzáni, pátá zavařeninová kolona. Pečlivě si je prohlédl, od těch ve sklepě se lišily stářím. Nápisů na etiketách byly už trochu vybledlé, opakoval se rok 1991 a 1992, ale objevovaly se i jednotlivé ještě starší exempláře, například z roku 83, a jeden z roku 1978. A právě ten se ukázal být hlavní příčinou nepříjemného zápachu. Kovové víčko zrezivělo a vpustilo do sklenice vzduch, ta na oplátku obdařila své okolí pachem hniloby. Ať už se kdysi nacházelo ve sklenici cokoli, nyní se to změnilo v hnědou hroudu. Celý obsah s odporem vyhodil. Na etiketách se objevovaly podobné nápisy, třeba „Dýně v rybízovém protlaku“ nebo „Rybíz v dýňovém protlaku“. Byly tady také úplně šedivé kornišony. Obsah mnoha jiných sklenic by už nikdo nedokázal identifikovat, nebýt poslušných a úslužných nápisů. Z marinovaných hub se stala neproniknutelná, temná huspenina, z džemů černý strup a paštiky se scvrkly do malých vysušených hlávek. Další zavařeniny objevil v botníku a v úkrytu pod vanou. Byly uloženy také v nočním stolku u její postele. Tahle sbírka ho zaskočila. Schovávala před ním jídlo, nebo si ty zásoby dělala pro sebe, protože si myslela, že se její syn jednoho dne odstěhuje? Možná je nechala právě jemu, protože předpokládala, že odejde dřív — matky v souladu s přírodními zákony přece žijí kratší dobu než synové... Možná mu těmi zavařeninami chtěla zajistit budoucnost? Prohlížel si další

sklenice se směsicí nadšení a odporu. A pak narazil na jednu (v kuchyni pod dřezem) s nápisem „Tkaničky v octu, 2004“ — což by ho mělo zneklidnit. Díval se na klubko hnědých tkaniček plavajících v hnědém nálevu a černé kuličky nového koření mezi nimi. Cítil se nesvůj, jen to.

Vzpomínal, jak na něj číhala, až si sundá sluchátka a půjde do koupelny; tehdy se rychle vynořila z kuchyně a postavila se mu do cesty. „Všechna mláďata opouštějí hnízda, tak to má být, rodiče si potřebují odpočínout. V přírodě je to tak zařízené. Tak proč mě trápíš, už dávno ses měl odstěhovat a zařídit si vlastní život,“ ječela na něj. Když se jí pak pokoušel opatrně vyhnout, chytila ho za rukáv a její hlas byl vyšší a ještě pištivější: „Mám právo na klidné stáří. Nech mě konečně na pokoji, chci si odpočinout.“ Jenže to už byl v koupelně a za zamčenými dveřmi se oddával vlastním myšlenkám. Ještě se ho pokoušela zastavit, když se vracel, ale už s výrazně menší rozhodností. Pak se nepostřehnutelně rozplynula ve svém pokoji a tam se její stopa ztratila až do následujícího rána, kdy obzvlášť hlasitě bouchala nádobím, aby nemohl spát.

Je přece samozřejmé, že matky milují své děti; proto jsou to matky, aby milovaly a odpouštěly.

Takže se tkaničkami vůbec netrápil, a potom — mycí hubka v rajčatovém nálevu, kterou našel ve sklepe... Koneckonců byla popsána věrně „Mycí hubka v rajčatovém nálevu, 2001“. Otevřel ji, aby zjistil, jestli

název nelže, a pak obsah vyhodil do koše. Tyto podivnosti nepovažoval za naschvály, které by mu dlouho dopředu připravovala. Nacházel totiž i opravdové rarity. Jednou z posledních sklenic na horní polici ve sklepe bylo vynikající šunkové koleno. Také se mu pořád sbíhaly sliny na pikantní řepu, kterou objevil za závěsem v pokoji. Za dva dny spořádal několik sklenic. A jako dezert si nabíral kdoulový džem rukou přímo ze sklenice.

Na zápas Polska s Anglií vytáhl ze sklepa celou přepravku zavařenin. K ní postavil karton piv. Sáhł do bedny, náhodně jednu vytáhl a slupł ji, ani se nepodíval, co v ní je. Jedna sklenice ale upoutala jeho pozornost, protože matka udělala na etiketě legrační chybu: „Marinované hřípky, 2005“. Vidličkou vytahoval jemné bílé kloboučky, vkládal je do úst a ony mu jako živé klouzaly krkem do žaludku. Padł gól, potom další, a on si ani nevšimł, že už všechny snědl.

V noci musel jít do koupelny, kde zůstal viset nad mísou roztřesený dávivým reflexem. Zdálo se mu, že tam stojí ona a něco mele tím svým nesnesitelným pisklavým hlasem, ale pak si duchapřítomně uvědomil, že přece umřela. Zvracel až do rána, moc se mu ovšem neulevilo. Z posledních sil se mu podařilo zavolat pohotovost. V nemocnici mu chtěli transplantovat játra, ale nenašel se dárcce, a on po několika dnech zemřel, aniž se probudil z bezvědomí.

Nastal ovšem jistý problém, protože se nenašel nikdo, kdo by vyzvedl tělo z márnice a zařídil pohřeb. Nakonec se toho na výzvu policie ujaly matčiny přítelkyně, ony beztvaré starší dámy s pohádkovými barety. Roztáhly nad hrobem deštníky s absurdními vzory a provedly své smuteční pohřební rituály.